

УДК 631.151

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-4-2-3

**М.Ф. Кропивко, д-р екон. наук, професор, академік НААН
головний науковий співробітник відділу організації менеджменту,
публічного управління та адміністрування**

Orcid ID: 0000-0003-3287-7555

rmv.iae@gmail.com

**Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Київ, Україна**

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АГРОБІЗНЕСІ: СОЦІАЛЬНИЙ ЕФЕКТ

Визначено, що соціальна відповідальність суб'єктів бізнесу перед органами місцевого самоврядування та соціумом залежить від соціально-економічних потреб суспільства. Проаналізовано особливості двох основних моделей побудови соціальної відповідальності між відповідними суб'єктами господарювання: американської та європейської. Встановлено, що важливим напрямом оцінки сучасного стану залучення інвестицій в соціально-економічну діяльність в аграрній сфері є оцінка взаємозв'язку між економічним зростанням суб'єктів аграрної сфери та розвитком сільських територій. Визначено вплив показників рівня економічного розвитку на рівень соціально-економічної відповідальності. Встановлено, що найбільш ефективною організаційно-правовою формою в Україні у сільській місцевості є фермерське господарство. Здійснено аналіз основних показників діяльності аграрних підприємств за 2015-2019 рр. Оцінено соціально-економічну діяльність господарюючих суб'єктів аграрної сфери на прикладі Степанівської територіальної громади. Визначено найпоширеніші практики надання інвестицій регіону (громаді) та завдання з реалізації напрямів соціально-економічної переорієнтації діяльності в процесі розвитку аграрної сфери. Визначено, що ключовими бар'єрами для розвитку соціальних ініціатив на селі є, з одного боку, небажання великої частини аграрників свідомо, ініціативно та добровільно надавати посильну допомогу у розвитку сільських громад та територій, а з іншого – несприятливі податкові, інвестиційні та інші економічні та інституційні умови, що створені державою для

функціонування цих аграрних підприємств у цілому та реалізації їхніх соціальних функцій зокрема.

Доведено, що посилення соціально-економічної відповідальності в аграрній сфері матиме позитивний вплив на розвиток кадрового потенціалу підприємства (зменшується плинність кадрів, підвищується їх мотивація до праці), відносини з партнерами та інвесторами (зростає довіра до компанії та рівень інвестиційної привабливості), клієнтами (зростає імідж, бренд стає більш привабливим та споживаним, репутація компанії покращується). Як наслідок, можна очікувати підвищення ринкової вартості аграрного бізнесу, а відтак і ширшого залучення інвестицій в розвиток вітчизняної аграрної галузі.

Ключові слова: *управління; інвестиції; агробізнес; економічна ефективність; соціальна спрямованість; фермерське господарство; сільські території; сталий розвиток.*

Постановка проблеми.

Основні принципи соціальної відповідальності бізнесу відображено у міжнародному стандарті ISO 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності» та Глобальному договорі ООН. Крім того, у січні 2016 року, набули чинності Цілі сталого розвитку, якими передбачено соціальну спрямованість бізнесу та переорієнтацію інвестицій [3]. Як основне агентство ООН у сфері розвитку, що працює майже у 170 країнах і територіях, ПРООН має унікальні можливості для досягнення Цілей.

Інтеграція України у світову спільноту, доопрацювання стандартів, законів і механізмів управління до світових вимог, потребуватимуть від керівників комплексного управління суб'єктами господарювання в аграрній сфері. Інвестори, акціонери, покупці є особами, зацікавленими у отриманні повноцінної та об'єктивної інформації про можливості підприємства працювати на підвищення рівня прибутковості та виконання інших завдань. З цих причин в європейських державах було розроблено і запроваджено стандарти серії ISO 9000, ISO 14000, OHSAS 18000 з метою побудови та впровадження управлінських систем. У розвинених західних державах компанії працюють, використовуючи мінімум ці системи управління, що в результаті гарантує їх вихід на міжнародний ринок, реалізацію продукції за найвищими цінами.

У багатьох державах фермерські господарства є основною формою аграрного виробництва. Відсутність державної підтримки та недостатність фінансового ресурсу здійснює негативний вплив на діяльність фермерства

та його розвиток, що в результаті створює проблеми які негативно відображається на продовольчій безпеці держави, зайнятості населення та соціальному становищі села, яке залежить від розвитку аграрної сфери нашої держави. Основним джерелом інвестицій фермерських господарств є власний прибуток, всі інші джерела є неефективними та ризиковими. Відтак здійснення аналізу ефективності діяльності фермерських господарств та об'єктів направлення інвестицій є важливим аспектом підвищення соціальної відповідальності в аграрній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток регулювання соціально-економічної відповідальності суб'єктів господарювання аграрної сфери здійснили В.Г. Андрійчук, К. Бруннер, І.Ю. Гришова, М.М. Деліні, М.М. Ігнатенко, А. Керолл, М.І. Кісіль, А.М. Колот, М.Ф. Кропивко, В.В. Кужель, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Могильний, О.С. Мороз, Б.Й. Пасхавер, М.І. Пугачов, В.П. Рябоконт, П.Т. Саблук, Н.М. Сіренко, А.О. Харламова, О.В. Ходаківська, Ю.С. Цал-Цалко, О.Г. Шпикуляк та інші вчені. Однак питання соціальної значимості інвестицій лишається не до кінця розкритим.

Мета статті – оцінка соціального ефекту від залучення інвестицій в агробізнес.

Результати дослідження. Об'єктами соціально-економічної відповідальності є акціонери, інвестори, фінансова спільнота, співробітники організації та їх об'єднання, місцева громада, суспільство, державні органи, партнери і споживачі, локальні соціальні групи та масові громадські організації.

Головною умовою соціальної відповідальності є взаємність держави і суб'єктів суспільних відносин. Соціальна відповідальність суб'єктів бізнесу перед органами місцевого самоврядування та соціумом залежить від соціально-економічних потреб суспільства. В сучасних умовах господарювання територіальна громада має вагомий вплив на функціонування на її території господарств, а також є складовою соціальної відповідальності перед її жителями. Територіальна громада є місцем життєдіяльності споживачів, інвесторів, працівників господарюючих суб'єктів [6]. Відповідно до цього визначаються і теоретико-методологічні засади оцінок ефективності агробізнесу [1].

У світі виділяють дві основні моделі побудови соціальної відповідальності між відповідними суб'єктами господарювання: американська та європейська.

В американській моделі соціальної відповідальності переважає філантропічний підхід, в основі якого лежить розподіл частини прибутку підприємства з метою інвестування у свої суспільно корисні ініціативи, ця діяльність має добродійний характер і не пов'язана з основною діяльністю, в залежності від політики корпорації та її економічного становища може бути скорочена. На сьогодні американська модель соціальної відповідальності найбільше використовується, що можна пояснити наступним:

1. вона є легкою для запровадження в життя, а результати її запровадження здебільшого є публічними, соціальна діяльність компанії характеризує її для інвесторів, як соціально стійку та привабливішу для зовнішніх вкладень;

2. дана модель має найбільш позитивні рекомендації від громадян й компаній, адже дає змогу їм сприймати підприємство таким, яке вирішує проблеми міста та регіону [2].

У європейських країнах соціальна відповідальність здебільшого має державне регулювання на основі стандартів, норм та законів, що є особливістю європейської моделі соціальної відповідальності. Діяльність підприємств, що пов'язана з соціальною відповідальністю, згідно з європейською моделлю має прямий зв'язок із вирішенням своїх бізнес-завдань та є складовою стратегії досягнення найвищого рівня інвестиційної привабливості. Закон, який зобов'язав пенсійні фонди надавати інформацію про вкладення надходжень у соціально відповідальну діяльність підприємств, став рушієм для розвитку соціальної відповідальності [2].

Науковцями доведено, що зростання інвестиційної привабливості сільськогосподарської галузі, можливе не лише за допомогою залучення інвестицій у виробничу сферу. Важливими стратегічними напрямками капіталовкладень є інновації, людський капітал, екологія, соціальна сфера [7].

Інвестиційними об'єктами на підприємствах з європейською моделлю здебільшого є: охорона навколишнього середовища, розвиток трудових ресурсів, розвиток освіти та науки, розвиток муніципальних об'єктів, програми приведення діяльності підприємств до вимог світових стандартів. Відмінною рисою європейської моделі від американської є те, що базою соціальної відповідальності є не корпоративний, а державний меркантилізм.

Важливим напрямом оцінки сучасного стану соціально-економічної

діяльності в аграрній сфері є оцінка взаємозв'язку між економічним зростанням суб'єктів аграрної сфери та розвитком сільських територій.

В аграрній сфері нашої держави функціонують суб'єкти господарювання, які займають близько 4% від загальної кількості господарюючих суб'єктів за видами своєї економічної діяльності (табл. 1).

1. Кількість та частка господарюючих суб'єктів аграрної сфери за видами діяльності

	Загальна кількість та частка		У т.ч.			
			підприємства		Фізичні особи-підприємці	
2019 р.						
Усього по Україні	1865631	100%	306470	100%	159161	100%
Сільське, лісове та рибне господарство	74620	4,0%	44998	14,7%	29622	1,9%
2018 р.						
Усього по Україні	1974439	100%	343561	100%	1630878	100%
Сільське, лісове та рибне господарство	79284	4,01%	46744	13,6%	32540	2,0%
2017 р.						
Усього по Україні	1932161	100%	341001	100%	1591160	100%
Сільське, лісове та рибне господарство	75660	3,9%	46012	13,5%	29648	1,9%
2016 р.						
Усього по Україні	1722070	100%	393327	100%	1328743	100%
Сільське, лісове та рибне господарство	71058	4,1%	49848	12,7%	21210	1,6%
2015 р.						
Усього по Україні	1600127	100%	364935	100%	1235192	100%
Сільське, лісове та рибне господарство	68497	4,28%	47656	13,1%	20841	1,7%

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України.

Важливими показниками що впливають на рівень соціально-економічної відповідальності є показники рівня економічного розвитку (табл. 2).

2. Рівень економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в середньому за 2016-2019 рр.

Показники	Роки				Середнє значення
	2016	2017	2018	2019	
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) на 1 особу, тис. грн.	29,8	33,2	41,5	50,6	38,8
Індекс промислової продукції, %	95,7	89,9	87,0	102,8	93,9
Виробництво сільськогосподарської продукції на 1 особу, тис. грн.	5,6	5,9	5,6	6,0	5,8
Індекс продукції сільського господарства, %	113,3	102,2	95,2	106,3	104,3
Частка продукції тваринництва, %	30,4	29,3	29,7	27,3	29,2
Оборот роздрібної торгівлі на 1 особу, тис. грн.	19,6	21,0	24,1	27,6	23,1
Індекс споживчих цін, %	100,5	124,9	143,3	112,4	120,3
Капітальні інвестиції на 1 особу, тис. грн.	5,9	5,1	6,4	8,5	6,5
Частка капітальних інвестицій у сільське, лісове, рибне господарство, %	7,1	8,6	11,0	14,1	10,2

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України.

Капітальні інвестиції на одну особу зростають і в 2019 р. становлять 8500 грн, частка капітальних інвестицій у сільське, лісове, рибне господарство також підвищується, що має відобразитися як на розвитку сільських територій, так і на доходах домогосподарств.

Найбільш ефективною організаційно-правовою формою в Україні у сільській місцевості є фермерське господарство. Регулює процес створення та діяльність даного виду господарств Закон України «Про фермерське господарство», в якому визначено соціальні, правові й економічні аспекти їх діяльності [4]. У багатьох державах фермерські господарства є основною формою аграрного виробництва.

Проаналізуємо основні економічні результати діяльності аграрних підприємств у 2015-2019 рр.

3. Основні показники діяльності аграрних підприємств

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чистий прибуток, млн. грн	26728,4	14925,7	21413,4	101912,2	89330,8
Чистий прибуток на 1 га ріллі	1387,2	774,7	1111,4	5289,3	4636,3
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	16,3	8,3	9,3	30,4	24,9
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	22,8	11,7	21,4	43,0	32,7

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України.

Наведені дані в табл. 3 дають підстави для висновку, що лише в останні роки рівень рентабельності аграрних підприємств дещо зріс. Слід зауважити, що для сільського виробництва рівень рентабельності на рівні 20-25 % є незначним, оскільки грошові кошти надходять лише після збирання врожаю, вирощення тварин, а потреба витрат на їх виробництво є постійною.

Проте питання соціальної відповідальності сільськогосподарських підприємств перед сільськими громадами залишається невирішеним і в більшій їх частині ситуація тільки загострюється.

На прикладі Степанівської територіальної громади доцільно оцінити соціально-економічну діяльність господарюючих суб'єктів аграрної сфери (табл. 4), від якої залежить розвиток даної територіальної громади та доходи домогосподарств.

Оцінивши соціально-економічну діяльність господарюючих суб'єктів аграрної сфери, які функціонують на території Степанівської територіальної громади доцільно зробити такі висновки. Чисельність працюючих в розрахунку на 100 га угідь в фермерських господарств більше на 25 % і складає 5,5 осіб. Сьогодні в аграрних формуваннях спостерігається тенденція до скорочення чисельності працюючих, за рахунок автоматизації, що є негативним процесом для соціально-економічного розвитку сільських територій. Річний фонд оплати праці одного працівника в сільськогосподарських підприємств – 65 700 грн, а в фермерських господарств – 89 600 грн, заробітна плата також більша в фермерських господарств і вона на 5 % перевищує середнє значення по Україні.

4. Соціально-економічна діяльність господарюючих суб'єктів аграрної сфери, які функціонують на території Степанівської територіальної громади, 2019 р.

ПОКАЗНИКИ	од.	с/г підприємства	ФГ	РАЗОМ
ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ				
Площа с.-г. угідь у користуванні	га	2588	217,11	2805,11
Чисельність працюючих	осіб	115	12	127
Виробництво валової продукції (внесок у розв'язання продовольчої проблеми), всього	тис. грн	38200	1380	39580
Чисельність працюючих в розрахунку на 100 га угідь	осіб	4,4	5,5	9,9
Виробництво валової продукції (внесок у розв'язання продовольчої проблеми), всього на 100 га угідь	тис. грн	1476,1	635,6	2111,7
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ				
Податкові надходження до місцевих бюджетів від Єдиного податку 4-ої гр.	тис. грн	507,7	346,5	854,2
Надходження до місцевих бюджетів ПДФО від заробітної плати	тис. грн	2117,1	145,2	2262,3
Надходження до місцевих бюджетів ПДФО від орендної плати за земельні паї	тис. грн	1107,4	206,2	1313,6
Обсяг інвестицій/ капітальних вкладень за рахунок усіх джерел фінансування у поточному році	тис. грн	17000	12300	29300
Податкові надходження до місцевих бюджетів від Єдиного податку 4-ої гр. на 100 га угідь	тис. грн	19,6	159,6	179,2
Надходження до місцевих бюджетів ПДФО від заробітної плати на 100 га угідь	тис. грн	81,8	66,9	148,7
Надходження до місцевих бюджетів ПДФО від орендної плати за земельні паї на 100 га угідь	тис. грн	42,8	95	137,8
Обсяг інвестицій/ капітальних вкладень за рахунок усіх джерел фінансування у поточному році на 100 га угідь	тис. грн	656,9	5665,3	6322,2
СОЦІАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ				
Річний фонд оплати праці одного працівника	тис. грн	65,7	89,6	-
Співвідношення рівня заробітних плат до середнього значення по Україні	%	77	105	-
Сума коштів, спрямованих на благоустрій території	тис. грн	6	571	-
Індекс соціальної відповідальності бізнесу		7	8	-

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності.

Обсяг інвестицій/капітальних вкладень за рахунок усіх джерел фінансування у поточному році на 100 га угідь фермерських господарств у 8,6 раз більший ніж сільськогосподарських підприємств і становить 5665,3 тис. грн, що зумовлено інвестиціями в будівництво овочесховищ, що в результаті збільшує зайнятість сільського населення і зменшує рівень безробіття.

Сума коштів, спрямованих на благоустрій територій в фермерських господарств складає 571 тис. грн, її питома вага становить 99,91%, ці кошти спрямовані на будівництво спортивного комплексу в територіальній громаді, що позитивно відобразиться на спортивному розвитку її жителів.

Хоча більшість українських компаній вважає надання інвестицій громаді проявом соціальної відповідальності, лише третина підприємств (37,5%) здійснює соціальні інвестиції в громаду. Найпоширенішими практиками надання допомоги регіону (громаді) серед компаній є:

- допомога в благоустрої території (30,5%);
- програми створення робочих місць (18,7%);
- надання робочих місць інвалідам (8,6%);
- сприяння реалізації екологічних проєктів (8,3%);
- надання фінансової допомоги місцевій владі у вирішенні соціальних проблем (8,1%).

Важливу роль у розвитку соціально-економічної сфери сільських територій є розширення джерел інвестицій, оскільки за дослідженнями, на сьогодні основним джерелом є власні кошти підприємства [5].

На сьогодні в розвинутих країнах світу підвищуються витрати на розвиток об'єктів соціальної інфраструктури й реалізацію людського потенціалу, на соціальні потреби виділяють від 25% до 50% валового внутрішнього продукту. Вкладення фінансового капіталу в людський ресурс зростають набагато швидшими темпами аніж вкладення в матеріальні елементи капіталу. Трансформації проходять в соціальній структурі суспільства і полягають в підвищенні соціальної мобільності, зникають соціально-класові бар'єри, впроваджуються та розвиваються різноманітні види соціального партнерства. Така трансформація, як переорієнтація здійснює вплив на тенденцію соціалізації суспільства та економіки в цілому на постіндустріальному етапі соціально-економічного розвитку.

Завдання з реалізації напрямів соціально-економічної переорієнтації діяльності в процесі розвитку аграрної сфери:

1. Залучення інвестицій в розвиток виробництва на селі;
2. Розвиток кредитування сільськогосподарських товаровиробників;
3. Збільшення сукупного попиту населення на аграрну продукцію вітчизняного виробника;
4. Нормативно-правове регулювання соціально-економічної відповідальності господарюючих суб'єктів;
5. Створення недержавних та державних інститутів задля збалансування інтересів держави та суб'єктів господарювання;
6. Інвестування у створення та розвиток об'єктів соціальної інфраструктури;
7. Впровадження соціального партнерства заради ефективного залучення та реалізації інвестицій.

Процес економічного розвитку має рухатися «в ногу» з соціальним вкладом, має бути чітке дотримання соціальних правил в основі яких закладено людські цінності та територіальний розвиток, а учасники економічного розвитку мають реалізувати власні людські ресурси, соціальна та економічна стратегія мають реалізовувати завдання для розвитку аграрної сфери.

Для ефективної інтеграції та повної взаємозалежності економічного розвитку й соціального прогресу державні інститути повинні впровадити гарантії при яких сільськогосподарські підприємства будуть дотримуватись правил і принципів соціально-економічної відповідальності.

Висновки. Ключовими бар'єрами для розвитку соціальних ініціатив на селі є, з одного боку, небажання великої частини аграрників свідомо, ініціативно та добровільно надавати посильну допомогу у розвитку сільських громад та територій, а з іншого – несприятливі податкові, інвестиційні та інші економічні та інституційні умови, що створені державою для функціонування цих аграрних підприємств у цілому та реалізації їхніх соціальних функцій зокрема.

Посилення соціально-економічної відповідальності в аграрній сфері матиме позитивний вплив на розвиток кадрового потенціалу підприємства (зменшується плінність кадрів, підвищується їх мотивація до праці), відносини з партнерами та інвесторами (зростає довіра до компанії та рівень інвестиційної привабливості), клієнтами (зростає імідж, бренд стає

більш привабливим та споживаним, репутація компанії покращується). Як наслідок, можна очікувати підвищення ринкової вартості аграрного бізнесу, а відтак і ширшого залучення інвестицій в розвиток вітчизняної аграрної галузі.

Бібліографічний список.

1. Кісіль М.І. Теоретико-методологічні засади оцінок ефективності агробізнесу. Київ. ННЦ «ІАЕ». 2015. 36 с.

2. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності /Кол. автор.: Лазоренко О., Колишко Р., та ін. К.: Видавництво «Енергія», 2008. 96 с.

3. Пресс-релиз. Мировое экономическое положение перспективы, 2019 год: Краткое резюме. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication>. (дата звернення 02.09.2019 р.).

4. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV / Відом. Верхов. Ради України. 2003. № 45. Ст. 363.

5. Sergeyeva N., Stolarchuk N., Danylenko V., Hong Zh. (2020). Improvement of methodological approaches to accounting for sources of financing of capital investments with reference of Ukraine // *International journal of scientific & technology research*. Volume 9, Issue 02:5316-5320.

6. Цал-Цалко Ю. С. Соціальна відповідальність господарюючих суб'єктів територіальних громад в умовах глобалізації. Громадянське суспільство і формування нової парадигми соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації: матеріали X Пленуму Правління Співки економістів України та міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. В. Оскольського. К., 2015. С. 304-314.

7. Yuriy Kyrylov, Nadiia Stoliarchuk, Iryna Sadovska, Andrii Bilochenko, Alina Matviienko, Heorhii Khioni. Innovation as an important production factor and a factor in increasing the investment attractiveness of the agricultural sector. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. eISSN 2345-0355. 2020. Vol. 42. No. 4: 458-465. Article DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.47>

References

1. Kisil, M. I. (2015). Theoretical and methodological principles of assessing the effectiveness of agribusiness. Kiev. NSC "IAE". [In Ukrainian].

2. CSR Guide. Basic information on corporate social responsibility / Col. author: Lazorenko O., Kolyshko R., and others. К .: Energia Publishing House, 2008. 96 p. [In Ukrainian].

3. Press release. World Economic Outlook, 2019: Executive Summary. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication>. (date of the beast is 09/02/2019). [In Russian].

4. On farming: Law of Ukraine of June 19, 2003 № 973-IV / Vidom. Verkhov. Council of Ukraine. 2003. № 45. Art. 363. [In Ukrainian].

5. Sergeyeva N. V., Stolarchuk N. M., Danylenko V. V., Zhang Hong. (2020). Improvement of methodological approaches to accounting for sources of financing of capital investments with reference of Ukraine. International journal of scientific & technology research. № (9)2. P. 5316-5320. Scopus:<http://www.ijstr.org/paper-references.php?ref=IJSTR-0220-30404>. [In English].

6. Tsal-Tsalko Yu. S. Social responsibility of economic entities of territorial communities in the conditions of globalization. Civil society and the formation of a new paradigm of socio-economic development in the context of globalization: materials of the X Plenum of the Board of the Union of Economists of Ukraine and International. scientific-practical conf. / за заг. ed. VV Oskolsky. K., 2015. pp. 304-314. [In Ukrainian].

7. Yuriy Kyrylov, Nadiia Stoliarchuk, Iryna Sadovska, Andrii Bilochenko, Alina Matviienko, Heorhii Khioni. (2020). Innovation as an important production factor and a factor in increasing the investment attractiveness of the agricultural sector. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. eISSN 2345-0355. Vol. 42. No. 4: 458-465. Article DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.47>. [In English].

Кропивко М.Ф. Управления инвестиционными процессами в агробизнесе: социальный эффект. Определено, что социальная ответственность субъектов бизнеса перед органами местного самоуправления и социумом зависит от социально-экономических потребностей общества. Проанализированы особенности двух основных моделей построения социальной ответственности между соответствующими субъектами хозяйствования: американской и европейской. Установлено, что важным направлением оценки современного состояния привлечения инвестиций в социально-экономическую деятельность в аграрной сфере является оценка

взаимосвязи между экономическим ростом субъектов аграрной сферы и развитием сельских территорий. Определено влияние показателей уровня экономического развития на уровень социально-экономической ответственности. Установлено, что наиболее эффективной организационно-правовой формой в Украине в сельской местности является фермерское хозяйство. Осуществлен анализ основных показателей деятельности аграрных предприятий по 2015-2019 гг. Оценено социально-экономическую деятельность хозяйствующих субъектов аграрной сферы на примере Степановской территориальной общины. Определены самые распространенные практики предоставления инвестиций региона (общине) и задачи по реализации направлений социально-экономической переориентации деятельности в процессе развития аграрной сферы. Определено, что ключевыми барьерами для развития социальных инициатив на селе является, с одной стороны, нежелание большей части аграриев сознательно, инициативно и добровольно оказывать посильную помощь в развитии сельских общин и территорий, а с другой - неблагоприятные налоговые, инвестиционные и другие экономические и институциональные условия, созданные государством для функционирования этих аграрных предприятий в целом и реализации их социальных функций в частности. Доказано, что усиление социально-экономической ответственности в аграрной сфере окажет положительное влияние на развитие кадрового потенциала предприятия (уменьшается текучесть кадров, повышается их мотивация к труду), отношения с партнерами и инвесторами (растет доверие к компании и уровень инвестиционной привлекательности), клиентами (растет имидж, бренд становится более привлекательным и потребляемым, репутация компании улучшается). Как следствие, можно ожидать повышения рыночной стоимости аграрного бизнеса, а значит и более широкого привлечения инвестиций в развитие отечественной аграрной отрасли.

Ключевые слова: управление; инвестиции; агробизнес; экономическая эффективность; социальная направленность; фермерское хозяйство; сельские территории; устойчивое развитие.

Kropyvko M.F. Investment process management in agrobusiness: social effect of economic efficiency of investments. It is determined that the social responsibility of business entities to local governments and society depends on the socio-economic needs of society. The peculiarities of two main models of social responsibility construction between the respective economic

entities are analyzed: American and European. It is established that an important area of assessing the current state of investment in socio-economic activities in the agricultural sector is to assess the relationship between economic growth of agricultural entities and the development of rural areas. The influence of indicators of the level of economic development on the level of socio-economic responsibility is determined. It is established that the most effective organizational and legal form in Ukraine in rural areas is farming. The analysis of the main indicators of activity of agrarian enterprises for 2015-2019 is carried out. The social and economic activity of economic subjects of agrarian sphere is estimated on an example of Stepanivka territorial community. The most common practices of investment in the region (community) and tasks for the implementation of areas of socio-economic reorientation of activities in the development of the agricultural sector are identified. It is determined that the key barriers to the development of social initiatives in rural areas are, on the one hand, the unwillingness of most farmers to consciously, proactively and voluntarily provide all possible assistance in the development of rural communities and territories, and on the other institutional conditions created by the state for the functioning of these agricultural enterprises in general and the implementation of their social functions in particular.

It is proved that the strengthening of socio-economic responsibility in the agricultural sector will have a positive impact on the development of human resources (reduced staff turnover, increased motivation to work), relationships with partners and investors (growing confidence in the company and investment attractiveness), customers (growing image, the brand becomes more attractive and consumed, the company's reputation improves). As a result, we can expect an increase in the market value of agribusiness, and thus a wider attraction of investment in the development of the domestic agricultural sector.

Keywords: management; investments; agrobusiness; economic efficiency; social orientation; farming; rural areas; sustainable development.

Стаття надійшла до редакції: 20.10.2020 р.